

נחלנו נצחון צבאי מזהיר בכל חזיתות המלחמה, מקוניטרה עד קנטרה. נחלנו נצחון מדיני מפתיע בעצרת האו"ם. ואנו מתקרבים לתבוסה מונומנטלית בחזית המכרעת ברגע זה: החזית של ארץ-ישראל. מצבנו הבטחוני בחזיתות איתן עתה יותר מכפי שהיה אי פעם. שום סכנה צבאית ממשית אינה מאיימת עלינו. מצבנו המדיני בעולם נוח אף הוא. שום קואליציה בינ-לאומית עויינת אינה מסוגלת עתה להפעיל עלינו לחץ, שלא נוכל לעמוד בו.

אין במדינה כולה מחלקה רצינית לעניינים ערביים. יש כמה פקידונים, העוסקים בטיפוח קהילינגים. יש אנשי מודיעין. יש שניים-שלושה פקידים מיסכנים במשרדהחן. במחלקה הנחשבת שם לסיביר. וזה הכל. במשך 18 שנים התרענו: הקימו "מטכ"ל לבן", משרד לתיכנון ולביצוע פעולות בארץ-ישראל ובעולם הערבי! רכזו בו מאות מומחים מכל הסוגים הקשורים במיבצעים כאלה! הכינו תוכניות לכל שעות-הכושר האפשריות!

אבל תוכנית כזאת לא היתה. לא טובה ולא רעה. מה עשתה ממשלת אשכול-דיין? אנשי-חסותם של חוסיין ושוקייירי נשארו במישרותיהם. אלף משרדי-ממשלה ירדו על השטחים הכבושים, והוציאו אלף צחים סותרים זה את זה. שרי ישראל ומנהיגיה התחילו למלא את החלל בהכרות מדגונות, רובן מבולבלות וחסרות-תוכן. במקום אחד גילו יד חזקה ושרירותית. במקום השכן גילו יד רכה וליברלית.

בירי קציני-צבא — שאומנו להפליא למלאכת ההלחמה, אך שלא קיבלו מעולם שום הכשרה למלאכת-הכוונה באזור ערבי — נמסר השלטון ללא הנחייה. הרסו את קלקיליה — וכעבור שבוע החזירו את התושבים. עודדו את בריחת התושבים לירדן, הכריזו על מתן היתר לשיבתם, ולא ביצעו דבר.

גילו יד רכה וליברלית. — וביקשו מן הפלאחים השכנים לשתף פעולה עם השלטון הישראלי המשחרר. ביקשו מראשי הציבור הערבי לצאת בהכרות שלום ושותפות עם ישראל — ובאותה שעה אמרו לכל מי שרצה לשמוע שמוכנים להיכנס למשאומתן להחזרת השטחים לעבר-אל-נאצר ולחוסיין, כני שאלה יוכלו להוציא להורג או לכלוא כל מי שפתח את פיו למען ישראל וכן הלאה, עד לשיאי הטראגדיקומדיה.

דכל אותה עת רעמו תותחי-התעמולה של קאהיר, עמאן ודמשק, וקראו את תושבי השטחים למרי ולמרד. כל מאזין ידע: אלה יודעים מה הם רוצים. שם אין שום פיקפוק.

הואילו הקול הישראלי דמה לאקדח-פקק. וכל מאזין ידע: ישראל אינה יודעת מה היא רוצה, ולכן אין ערך למה שהיא אומרת, ורק כפול ישליך עליה את יהבו.

★ ★ ★
הו המצב ברגע זה? לאן הוא יוביל? אם לא יהיה מיספנה לאלתר, אנחנו נהיה בקרוב שותפים למחזה השיגרת על אימה, הידוע מראש עד לפרטי-פרטי, של "שלטון כיבוש".

במחלת הכיבוש השחרה בכל השטחים המוחזקים אחירה של ציפיה מתוחה. לא ציפיה עויינת. ציפיה סקרנית, המוכנה לכל. כל מי שהיה אז בשטחים, הרגיש בציפיה זו. הכיבוש עצמו היה הלב. שקרים של דור שלם נהרסו.

★ ★ ★
האפשר לעשות? מה צריכים לעשות? יש למנות מייד אישיות מרכזית לתפקיד שר לענייני השטחים הכבושים (או לעניינים ערביים, או לענייני המרחב — השם אינו חשוב). לא עסקן מפלגתי בעל-דגל, ולא עסקניק שהגיע תורו על פי מפתח מפא"י-אחרונה-העבודה או מפא"י-ירפ"י, לא גנרל בדימוס ולא פולטיקאי משומש. אלא אדם בעל מעוף ותנופה, אדם שהתמחה בעניות אלה, אדם שיוכל לעשות בשטח זה מה שרצוי עושה בבטחון ואבן בדיפלומטיה. יש לתת לאדם כזה את הסמכות להחליט סופית מה לעשות, על דעת הממשלה, ואת הסמכות לפקד על כל זרועות המדינה הפעילים בשטח זה.

יש לאפשר לאדם זה להרכיב במהירות משרד יעיל של מומחים ובעלי-מחשבה. על הממשלה לתפוס דבר שאיש מבין חבריה לא תפס מעולם, בכל עשרות שנות פעילותו הציבורית: שהחזית המכרעת לגבי עתידנו אינה בכניין האו"ם, ולא בווישינגטון, בפאריס או בלונדון.

שהחזית המכרעת, מבחינה מדינית ובטחוני-נית כאחת, היא בארץ-ישראל — בלב האוכי לוסיה השוכנת בארץ זו. שהנצחון הגדול ביותר בעצרת או"ם אינו שקול כנגד המפלה הקטנה ביותר בעזה ובשכם.

שהצהרות ג'נסון, כמו הצהרות דהיגול לפי ניו, טובות לשנה-שנתיים. אך החלטת מיליון וחצי ערביי ארץ-ישראל השוכה לדורות. חילי המילואים ברחבי האזורים המוחזקים מתחילים להבין זאת — בדרך הקשה. אך יתכן כי ממשלת אשכול-דיין, וכל הצמרת הנוכחית של המדינה, לא תבין זאת לעולם.

האדם

הנעורייני

ומצבנו בכל שטחי ארץ-ישראל מתקרב לנקודת-הסכנה, אשר מעבר לה פעורה תהום. ענייני הבטחון וענייני החוץ מסורים בידי מומחים. סקר דעת-הקהל הראה כי רוב רובו של הציבור מרוצה מפעולתם של משה דיין ואבא אבן בתפקידיהם הנוכחיים. הציבור אינו מרוצה מן האדם השלישי — זה האחראי לענייני ארץ-ישראל, לענייני השטחים הכבושים, לענייני הערבים בכלל, לענייני השלום. כי אין אדם כזה. בממשלה זו, שיש בה גנרל מנוסה ודיפלומט מומחה — אין אף אדם אחד שהקדיש אי פעם שבוע רצוף בחייו למחשבה על בעיות-היסוד העומדות לפנינו.

על עצמם את שינאת חוגי-השלטון. כאשר קם "הליכוד הלאומי", הוכנסו לממשלה החוגים הרחוקים ביותר ממחשבה על שלום ומיבצעים בעולם הערבי. לא הוכנס לממשלה אף גורם מהסוג ההפוך. עכשיו רואים את התוצאות.

★ ★ ★
במחלת הכיבוש השחרה בכל השטחים המוחזקים אחירה של ציפיה מתוחה. לא ציפיה עויינת. ציפיה סקרנית, המוכנה לכל. כל מי שהיה אז בשטחים, הרגיש בציפיה זו. הכיבוש עצמו היה הלב. שקרים של דור שלם נהרסו.

על הבעייה: מה לעשות ברמאללה, בשכם, בעירייה-עתיקה, בעזה — לפני שבכל המקומות האלה יפרוץ מרד גלוי, שיקבור תחתיו כל סיכוי לשלום בדור זה.

★ ★ ★
יד הגיע צה"ל לקוניטרה ולקנטרה? איך הושג הנצחון תוך שישה ימים קצרצרים? הוא לא הושג עלידי מכה, בשמן מן הכובע. הוא לא הושג עלידי אדם שנתמנה ביום החמישי בערב, שהקדיש את החיקאנו להקמת צה"ל ולגיבוש תוכנית, ושיצא ביום השני בבוקר לשבור את שלושת צבאות ערב. כך זה כתוב, אמנם, באגדות הילדים ובעיתוני-חוץ, אבל זה לא נכון.

מיליוני שעות עבודה הושקעו בתיכנון המעי רכה, במשך שנים ארוכות, עיירי מאות קציני-מטה וקציני-שרדה. תיכנון מכל הסוגים: תיכנון הציוד שיהיה דרוש, תיכנון הדוקטרינה, תיכנון השיטות הטאקטיות, תיכנון האימונים, תיכנון התיאום והקשר. על כל אלה הולבשה התוכנית הסופית, הכוללת, ערב המערכה. האיש שבא ברגע האחרון — שרי-הבטחון החדש — בחדאי השפיע עליה. הוא שינה בה כמה פרטים חשובים למדי (לטובה בדרום, לרעה בצפון). אך אלה היו רק התאמות אחרונות לתוכנית אשר שורשיה נעוצים באלפי החלטות של מאות אנשים במשך שנים רבות. כך כבש צה"ל את עזה וסיני, את הגדה והרמה. ואז נתברר כי אין שום תוכנית הקובעת מה לעשות שם.

★ ★ ★
אין שום תוכנית. שאין קורטוב של תיכנון. שאין שבריר של מחשבה מוקדמת. לא כלום. בשום מגירה לא היתה מונחת ערמה של תוכניות — לקראת מצב כזה או דומה לו. פשוט לא היתה שום מגירה. וכי היכן יכלה להיות?

והתמוטטו. עבד-אל-נאצר וחוסיין היו מובסים. צה"ל, תחת לערוך מרחיק-דמים כמצופה, גילה כרוב המקומות יחס נאות. זה היה הרגע הגדול. הרגע למחאה הדרמטית. הרגע לתוכנית הגדולה, המהממת, המלהיבה את הדמיון. הרגע להתחלת ביצועה השיטתי, העקיב, ההחלטי.